

Regiodagen Gemeentefinanciën 2022

”Gemeenten in hun Kracht”

*Staatssteun als financieel
beleidsinstrument*

Wie zijn wij?

- **Coördinatiepunt Staatssteun Decentrale Overheden van BZK**
 - Aanspreekpunt voor provincies, gemeenten en de Europese Commissie voor staatssteunaangelegenheden
 - Coördinatie procedures richting de Europese Commissie
 - Pre-notificaties/notificaties
 - Klachten
 - Consultaties staatssteunwetgeving
 - Check kennisgevingen in samenwerking met KED
- **Kenniscentrum Europa decentraal**
 - Kennis- en expertisecentrum Europees recht voor decentrale overheden
 - Begeleiden en coördineren van kennisgevingen van staatssteun van gemeenten en provincies
 - Coördineren van de jaarlijkse staatssteunrapportages
 - Helpdesk voor Europeesrechtelijke vragen

Deze workshop

- Wat is staatssteun?
- Oplossingsmogelijkheden: hoe verleen je steun conform de staatssteunregels?
- Verschillende financiële instrumenten: waarop moet je letten?

Waarom is staatssteun vanuit financieel oogpunt relevant?

- Onjuiste toepassing van de staatssteunregels kan leiden tot financiële onrechtmatigheid bij accountantscontrole
- Onrechtmatig verleende steun kan mogelijk worden teruggevorderd
- Staatssteunoplossingen hebben altijd een financiële component
- Het bepalen van de marktconformiteit is deels een financiële aangelegenheid

Wat is staatssteun?

- **Juridische grondslag**

Artikel 107, lid 1 Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie

- **Centrale gedachte**

- Gelijk speelveld voor alle ondernemingen
- Overheidsingrijpen werkt marktversturend

- **Aan alle vijf voorwaarden voldaan?**

Alleen dan is er sprake van staatssteun

Onderneming

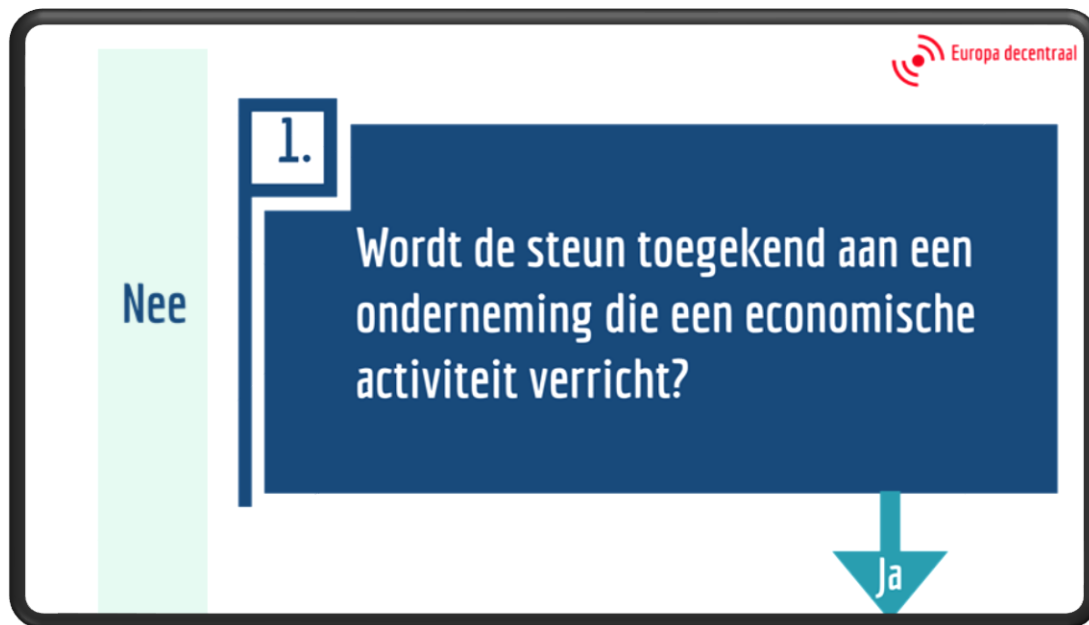
- **Begrip onderneming:**

Elke entiteit die een economische activiteit uitvoert: rechtsvorm maakt niks uit

- **Begrip economische activiteit:**

Aanbieden van goederen en/of diensten op de markt

> *Steun aan particulieren kwalificeert dus in de regel niet als staatssteun*

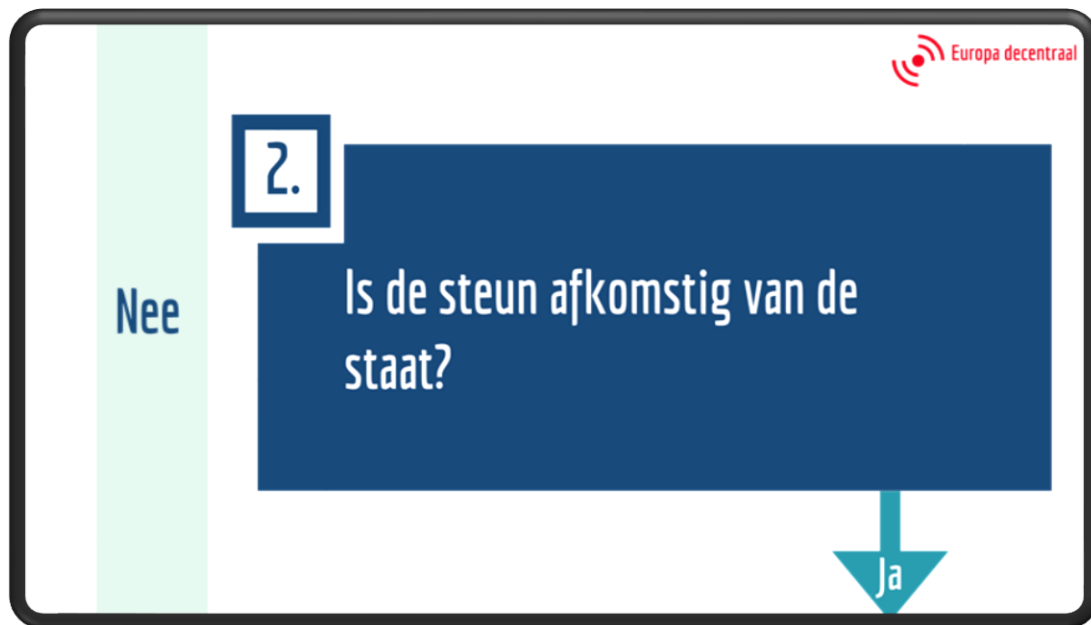
Staatsmiddelen

- **Middelen afkomstig van:**

Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen, overheidsbedrijven, fondsen

- **Meerdere vormen**

Subsidieverlening, gunstige leningsvoorwaarden, kwijtschelding, inkomstenderving, lage rente

Economisch Voordeel

Voordeel niet onder normale marktomstandigheden verkregen

- **Marktconform handelen:**

Overheid handelt als een marktdeelnemer in de markteconomie (*Market Economy Operator test*)

- **Let op: Indirect voordeel is ook een voordeel!**

Overheid als private partij

- Overheden kunnen ook als private partij handelen. Dit staat los van de rol als bestuursorgaan.
- Dit kan bijvoorbeeld zijn als:
 - Investeerder/aandeelhouder
 - Verkoper/exploitant
 - Garantsteller
 - Schuldeiser

- **Market Economy Operator test**

Als de overheid handelt als een marktdeelnemer in een markteconomie is er geen sprake van voordeel

Hoe handel ik als overheid marktconform?

- Marktconformiteit moet worden aangetoond door:
 - een tender of,
 - een benchmark of,
 - een onafhankelijke taxatie of,
 - een pari passu transactie

Het moment van de MEO-test moet voorafgaand aan de transactie plaatsvinden. Rekening houden met informatie en omstandigheden van het geval op dat moment

Voor de vaststelling van marktconformiteit van [leningen](#) en [garanties](#) zijn benaderende maatstaven uitgewerkt.

Beleidsoverwegingen mogen geen rol spelen bij de beslissing over de transactie

Selectiviteit

- **Materiële selectiviteit**

Bepaalde (groepen) ondernemingen of sectoren worden voorgetrokken

- **Geografische selectiviteit**

Deel van nationaal grondgebied wordt voorgetrokken

Grensoverschrijdend Effect

- **Wanneer?**

Aantoonbare (potentiële) beïnvloeding van het handelsverkeer tussen lidstaten

- **Zuiver lokaal effect**

> *Geen erg 'veilige' grondslag voor steun, want wordt snel aan voldaan*

 Europa decentraal

5.

Nee

Dreigt de maatregel de mededinging te vervalsen en kan dit leiden tot een ongunstige beïnvloeding van het interstatelijke handelsverkeer?

En dan?

- **Niet aan alle voorwaarden voldaan?**

Geen staatssteun

- **Wel voldaan aan alle voorwaarden?**

Staatssteun: verboden, tenzij:

- > *Goedgekeurd door de Europese Commissie, of*
- > *Vrijgesteld op basis van een EU-verordening*

Oplossingsmogelijkheden staatssteun

Uitgangspunt: Binnen de staatssteunregels is veel mogelijk!

Oplossingsmogelijkheden in volgorde van voorkeur:

- Er wordt niet aan alle staatssteuncriteria voldaan
- Marktconform handelen
- Vrijstelling van aanmelden:
 - *De minimis*-steun
 - Algemene Groepsvrijstellingsverordening
 - Landbouw- en visserijgroepsvrijstellingsverordening
 - Dienst van Algemeen Economisch Belang (DAEB)
- Melden van de steun bij de Europese Commissie (Richtsnoeren)

Vrijstellingsmogelijkheden

- **De-minimisverordening (Verordening (EU) nr. 1407/2013)**
 - periode van drie belastingjaren tot €200.000 euro steun per onderneming
 - geen procedure, wel de-minimisverklaring van onderneming nodig
 - voorbeeld: lening (rentevoordeel = max. €200.000)
 - landbouw en visserij (lagere bedragen €20.000 / €30.000)
- **Algemene Groepsvrijstellingsverordening (Verordening (EU) nr. 651/2014)**
 - algemene voorwaarden en specifieke voorwaarden
 - kennisgevingsprocedure (Europa decentraal ondersteunt)
- **Diensten van Algemeen Economisch belang**
 - economische dienst met publiek belang + marktfalen
 - ruime beleidsvrijheid voor de gemeente
 - Altmark-arrest of DAEB-pakket: steunverlening mogelijk
 - Woningwet: sociale woningbouw

Voorbeeld de minimissteun

Zachte lening, voorbeeldberekening van het steunelement:

Nominaal bedrag lening = € 3.000.000

Looptijd = 3 jaar

Gemeentelijke rente = 3,0 % = € 90.000/jr

Marktrente = 5,0 % = €150.000/jr

Renteverschil per jaar = € 60.000 (evt. minder bij aflossing)

(Maximale) totale steunelement = 3 x € 60.000 = € 180.000

- Kortom: het steunelement is bij leningen vaak een klein deel van het nominale bedrag van de lening
- Zie ook de [Staatssteuncalculator](#) op de website van Europa decentraal

Financiële instrumenten en mogelijke oplossingsrichtingen (I)

- Leningen/Kredieten
 - Geen betere financiële voorwaarden hanteren
 - Een marktconforme rente berekenen
 - Mededeling [referentiepercentages](#)
 - Let op kredietwaardigheid onderneming
 - Marktconforme looptijd hanteren
- Garantstelling
 - Mededeling [garanties](#) gebruiken
 - Marktconforme premie berekenen
 - De garantie mag niet meer dan 80% van het leenbedrag bedragen (*NB: zekerheden en obligaties mag boven 80%*)
 - Let op: zekerheden kunnen steunelement bevatten!
 - Geen financiële moeilijkheden bij onderneming
 - Voor garantieregelingen gelden meer eisen (bijv. uitvoeren risico-analyse)

Financiële instrumenten en mogelijke oplossingsrichtingen (II)

- Subsidies:
 - Geen economische activiteiten/zuiver lokale impact van de steunmaatregel
 - Vrijstellingsverordeningen
 - De minimisverordening
 - Meldingsprocedure
- Terugbetaalbaar voorschot
 - Lening voor een project die in één of meer tranches wordt betaald en waarbij de voorwaarden voor terugbetaling afhangen van de uitkomst van het project
 - Voorzienbaarheid
 - Fasering

Gevolgen van ongeoorloofde steun

- Onjuiste toepassing van de staatssteunregels kan leiden tot financiële onrechtmatigheid bij de accountantscontrole
- De steunverlenende autoriteit is verplicht tot terugvordering van de steun inclusief de daarover genoten rente
- Als de decentrale overheid haar terugvorderingsplicht niet nakomt, kan de Europese Commissie zich rechtstreeks tot het Hof van Justitie van de EU (HVJEU) wenden. Dit kan leiden tot een boete of dwangsom, opgelegd door het HVJEU
- Niet-naleving van de staatssteunregels levert een juridisch, bestuurlijk en soms ook financieel risico op en zorgt voor negatieve publiciteit

Handige tips

1. Doe tijdig en vooraf *eerst* een *lichte* staatssteuntoets: ga de 5 criteria na
2. Is er sprake van staatssteun? Onderzoek welke oplossingsmogelijkheid je kan toepassen
3. Toets of de steunmaatregel past binnen de gekozen oplossingsmogelijkheid
4. Past de oplossing niet meteen? Win dan aanvullend advies in
5. Zorg voor staatssteunbewustzijn in de organisatie: herkenning van staatssteun levert al veel op!
6. Kenniscentrum Europa decentraal helpt decentrale overheden bij hun staatssteunvragen

Rollen Rijk en decentrale overheden

Rijk

- Welke procedure is het meest geschikt/verplicht?
- Overleg met decentrale overheden en de Europese Commissie
- Begeleiding klachtprocedures
- Jaarlijkse staatssteunrapportage via SARI
- Transparantiemelding via TAM >€ 500.000 / € 60.000

Rollen Rijk en decentrale overheden

Decentrale overheden

- naleving van de staatssteunregels, inclusief de beoordeling of er (mogelijk) sprake is van staatssteun, **ook bij Rijksregelingen**
- melden of kennisgeven van de staatsteunmaatregel
- rapporteren over verleende steun
- terugvorderen van onrechtmatig verleende steun

- Het Coördinatiepunt Staatssteun van Europa decentraal (CPS) ondersteunt het CSDO bij de uitvoering op het gebied van staatssteunrapportages en -kennisgevingen

Contactgegevens

- **BZK/Staatssteuncluster incl. CoördinatiepuntStaatssteun DecentraleOverheden(CSDO)**
 - coordinatiepuntstaatssteun@minbzk.nl
- **Kenniscentrum Europa decentraal Coördinatiepunt staatssteun (CPS)**
 - cps@europadecentraal.nl